

ทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

Tourism Resources and Tourism Sites' Potential for Determining the Sustainable Tourist Routes in Bang Yai District, Nonthaburi Province

ณัฐกรฤกษ์ เอกวรรณ¹, กัลยา สว่างคง², อัศวิน แสงพิกุล³

Nuttakrit Eakwannang¹, Kanlaya Swangkong², Aswin Sangpikul³

Received: 16 April 2023

Revised: 15 June 2023

Accepted: 20 June 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวและ กิจกรรมการท่องเที่ยว 4 เส้นทาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว และตารางวิเคราะห์เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 47 แห่ง เป็นทรัพยากร การท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำนวน 15 แห่ง และทางวัฒนธรรมจำนวน 32 แห่ง ทรัพยากรการท่องเที่ยว ในอำเภอบางใหญ่ ร้อยละ 44.68 มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง รองลงไปร้อยละ 27.66 มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ร้อยละ 19.15 มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับค่อนข้างสูง และร้อยละ 8.51 มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ ส่วนการออกแบบ เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามศักยภาพและความพร้อมสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว 4 เส้นทาง ได้ผลดังนี้ (1) เส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 การ์เด็น เซ็นเตอร์ บุญยง ตลาดต้นไม้ สวนปามี 98 และสวนชะลอม คาเฟ่ และเส้นทางที่ 2 ป่าจิปี ฟาร์ม ตลาดขายส่ง ต้นไม้พระเงิน และ Garden'9 Café และ (2) เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2 เส้นทาง ได้แก่

¹ อาจารย์, สาขาการจัดการการท่องเที่ยว, คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,
E-mail: nuttakrit.eak@dpu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ศูนย์วิจัย พัฒนา และนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, E-mail: kanlaya.swa@dpu.ac.th

³ รองศาสตราจารย์, สาขาการจัดการการท่องเที่ยว, คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,
E-mail: aswin.sal@dpu.ac.th

¹ Lecturer, Department of Tourism Management, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University,
E-mail: nuttakrit.eak@dpu.ac.th

² Assistant Professor, Center of Innovation Research and Development, Dhurakij Pundit University,
E-mail: kanlaya.swa@dpu.ac.th

³ Associate Professor, Department of Tourism Management, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University,
E-mail: aswin.sal@dpu.ac.th

เส้นทางที่ 1 วัดสวนแก้ว บ้านสวนบัว (ตลาดน้ำพระราชวังสวนบัว) วัดดอนสะแก วัดราษฎร์ประคองธรรม และวัดพระนอน และเส้นทางที่ 2 บ้านสุขไพบูลย์โฮมสเตย์ วัดคงคา ตลาดน้ำบางคูรัด ศาลเจ้าพ่อจ้อย บางคูรัด วัดปรางค์หลวง และวัดอัมพวัน

คำสำคัญ: ทรัพยากรการท่องเที่ยว, ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว, เส้นทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, อำเภอบางใหญ่

Abstract

The objectives of this research were to study the tourism resources and the tourism sites' potential in Bang Yai District, Nonthaburi Province and design 4 tourist routes together with tourism activities on those routes. The research tools were a tourism resource survey form, tourism resource potential assessment form and analytical tables for creating the tourist routes. The results showed that there were 47 tourism resources in Bang Yai District, Nonthaburi Province, of which 15 were natural tourism resources and 32 cultural resources. 44.68% of tourism resources in Bang Yai District had the moderate level of tourism potential, followed by 27.66% which had a relatively low level of tourism potential, 19.15% had a relatively high level of tourism potential and 8.51% had a low level of tourism potential. The design of 4 sustainable tourist routes according to their potential and readiness for tourism activities considered. - (1) 2 natural tourist routes, namely Route 1- Garden Center, Boonyong: Tree Market, Suan Pa Mee 98, and Suan Chalom Cafe and Route 2- Pa Jeep Farm, Phra Ngern Tree Wholesale Market and Garden'9 Café, and (2) 2 cultural tourist routes, namely Route 1- Wat Suan Kaew, Ban Suan Bua (Pracharat Suan Bua Floating Market), Wat Don Sakae, Wat Ratprakong Tham and Wat Phra Non and Route 2- Baan Sukpaiboon Homestay, Wat Kongka, Bang Khu Lat Floating Market, Chao Pho Jui Bang Khu Lat Shrine, Wat Prang Luang and Wat Amphawan.

Keywords: Tourism resources, tourism sites' potential, sustainable tourist routes, Bang Yai district

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของประเทศไทย อยู่ภายใต้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2562-2564 ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนเพื่อนำมาใช้ในปี พศ 2563-2565 จากรายงานสถิติการท่องเที่ยวในครึ่งปีแรกของปี 2562 แม้ในภาพรวมจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่พบว่าอัตราการเติบโตมีแนวโน้มชะลอตัวลง ในปี 2562 ประเทศไทยมี

นักท่องเที่ยวมาเยือนจำนวน 307.14 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 2,727 ล้านบาท โดยภาคธุรกิจที่มีรายได้มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม (23%) ธุรกิจขายสินค้าและของที่ระลึก (22%) และธุรกิจที่พัก (21%) ตามลำดับ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงมีแผนกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้น 1. กลุ่มนักท่องเที่ยวจากตลาดต่างชาติที่มีแนวโน้มขยายตัว

กลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ และนักท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางได้ตลอดปี 2. การนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ รวมถึงการสนับสนุนการท่องเที่ยวในเมืองรอง เพื่อเป็นการกระจายรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวโลกโดยกระทรวงการท่องเที่ยวพบว่า กระแสสังคมมีการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย รวมถึงการให้ความสำคัญกับความต้องการส่วนบุคคล ส่งผลให้เกิดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบหรูหรา การท่องเที่ยวแบบธุรกิจควบคู่กับการพักผ่อน และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

ผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดใหญ่ของโควิด19 ส่งผลให้การเดินทางระหว่างประเทศหยุดชะงัก และรัฐบาลหันมาสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวชุมชน ประชาชนนิยมเดินทางในระยะใกล้ และเดินทางโดยรถส่วนตัวมากขึ้น เพื่อความปลอดภัยและหลีกเลี่ยงจากการติดเชื้อ

อำเภอบางใหญ่ ตั้งอยู่ในจังหวัดนนทบุรี เป็น อำเภอหนึ่งที่ ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร นับเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง ในการเดินทางมาท่องเที่ยว แบบเข้าไปเย็นกลับ หรือพักผ่อน อำเภอบางใหญ่ แบ่งออกเป็น 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลบางม่วง ตำบลบางแม่นาง ตำบลบางเลน ตำบลเสาธงหิน ตำบลบางใหญ่ และตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่มีแหล่งน้ำทางธรรมชาติสำคัญถึง 3 แหล่ง คือ คลองบางกอกน้อย คลองอ้อมนนท์ และคลองบางใหญ่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำนา ทำสวน ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ทางด้านการเกษตร

มีผลผลิตการเกษตรที่สำคัญ คือ กล้วย มะละกอมะม่วง ทุเรียน ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชผักสวนครัว นอกจากนี้ยังมีโบราณสถาน และศาสนสถานสำคัญหลายแห่ง เช่น วัดปรางค์หลวง วัดสวนแก้ว วัดราษฎร์ประคองธรรม วัดตันเชือก การท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือ การล่องเรือชมธรรมชาติสองฝั่งคลอง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรชมและซื้อต้นไม้/ผลไม้ การชมโบราณสถาน การชมวัดต่างๆ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มชนมไทย วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มแสงประทีปวิสาหกิจชุมชน ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการทำเรือจั่ว และมีสินค้าของที่ระลึก คือ ดอกไม้ประดิษฐ์ มีประเพณีสำคัญ คือ การทำบุญตักบาตรพระ108 จากทรัพยากรที่กล่าวมาข้างต้น จึงนับได้ว่าอำเภอบางใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาอย่างยิ่ง

อนึ่ง จากกรอบทิศทางการพัฒนาจังหวัดนนทบุรี (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี, 2560) ที่มียุทธศาสตร์การพัฒนา 4 ประเด็น โดยหลายประเด็นสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและความร่วมมือกับสถานประกอบการกับชุมชนเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมและการเกษตรเชิงสร้างสรรค์ โดยมีกลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมงานวิจัยที่บ่งชี้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในการอุปโภคบริโภคที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 1 ที่หาได้ยากจากพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมความโดดเด่นของการท่องเที่ยว ด้านการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีกลยุทธ์ที่ 1 ด้านการส่งเสริมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ งานประเพณี และประชาสัมพันธ์เชิงรุกด้านการท่องเที่ยว และความน่าสนใจ

และมีคุณภาพของการท่องเที่ยวค้างคืนในกลุ่ม
จังหวัดภาคกลางตอนบน 1 กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริม
การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ
ด้านการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มจังหวัด
ภาคกลางตอนบน 1 และกลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มความ
แปลกใหม่ให้กับการท่องเที่ยวด้วยการประยุกต์
เทคโนโลยีมาผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิง
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และเพิ่มความ
ประจักษ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสาน
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

จากการศึกษากรอบแผนพัฒนาข้างต้น
และการศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของอำเภอบางใหญ่
โครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์
ที่จะเพิ่มการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่
ชุมชนท้องถิ่นอย่างกว้างขวางในอำเภอบางใหญ่
ด้วยการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้
ทราบจำนวนทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชัดเจน
ยิ่งขึ้น และศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
พร้อมทั้งออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อนำไปใช้
ในการพัฒนา ส่งเสริม และจัดการการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืนทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม-
วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของอำเภอบางใหญ่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวใน
อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
2. ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน
อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
3. ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวและ
กิจกรรมการท่องเที่ยว 4 เส้นทาง (ทางธรรมชาติ
2 เส้นทาง และทางวัฒนธรรม 2 เส้นทาง)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ ทรัพยากร
การท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่
จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีจำนวน 14 แห่งตามข้อมูล
ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2566) แต่ใน
การวิจัยนี้จะทำการค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร
ที่เกี่ยวข้อง อินเทอร์เน็ต และการสำรวจพื้นที่
ซึ่งจะทำให้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากขึ้นได้

2. นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
หมายถึง พื้นที่ที่มีสิ่งที่มีในธรรมชาติซึ่งอาจเกิดขึ้น
เอง หรือมนุษย์สร้างขึ้น และสิ่งเหล่านั้นสามารถ
ดึงดูดให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชม
ได้แก่ ภูมิประเทศตามธรรมชาติ สัตว์ป่า
พันธุ์ไม้ ลำคลอง สวนเกษตร และตลาดต้นไม้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
หมายถึง พื้นที่ที่มีสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นที่แสดงให้
เห็นถึงศิลปะ วัฒนธรรม หรือประเพณีของพื้นที่
และสิ่งเหล่านั้นสามารถดึงดูดให้มีนักท่องเที่ยว
เดินทางไปเยี่ยมชม ได้แก่ ศาสนสถาน แหล่ง
โบราณคดี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์
สถาน และบ้านของบุคคลสำคัญ

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ระดับ
ความพร้อมของพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่
สามารถเอื้อต่อการพัฒนา หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว
ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

3.2 แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

3.3 ตารางวิเคราะห์เพื่อสร้างเส้นทาง
ท่องเที่ยว ซึ่งปรับปรุงและพัฒนามาจากแนวคิด
และงานวิจัยของนักวิชาการหลายฝ่าย (United
Nation, 1960; ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น, 2539; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,

2540; สกฤต จริยาแจ่มสิทธิ์ และกวิณ วงศ์ลีดี, 2555; Swarbrooke, 2005; Richards, 2010)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร (ทั้ง off-line และ on-line) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมของอำเภอบางใหญ่ พร้อมทั้งหาข้อมูลจากบุคคล ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้มาทำการจำแนกประเภททรัพยากร

2. สำรวจพื้นที่หาจุดที่ตั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่มีอยู่เดิม และหาทรัพยากรการท่องเที่ยวใหม่ พร้อมทั้งกำหนดพิกัด GPS ทุกจุด ทรัพยากรการท่องเที่ยว รวบรวมข้อมูลอื่นๆ ในพื้นที่ และถ่ายภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

3. จัดทำแผนที่แสดงการกระจายของทรัพยากรการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ดำเนินการดังนี้

1. เนื่องจากผู้วิจัยต้องทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีทุกแห่ง และประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ (utilization-focused evaluation: UFA) อันหมายถึง การให้ผู้ใช้นโยบายแหล่งท่องเที่ยวเป็นผู้ร่วมประเมินกับนักวิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการกำหนดจำนวนประชาชนที่จะทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับผู้วิจัยไว้จำนวนแหล่งละ 2 คน

แบบไม่จำเป็นต้องเป็นคนเดียวกันในทิวทัศน์ที่เดินทางไปประเมินแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประกาศรับสมัครผู้ร่วมประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีในช่องทางต่างๆ พร้อมทั้งระบุวันและโปรแกรมที่จะลงพื้นที่ทำการประเมินให้ผู้ร่วมประเมินสามารถเลือกเดินทางไปกับผู้วิจัยได้ตามความสะดวกของแต่ละคน อนึ่ง การประเมินแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) แต่ใช้ผู้ร่วมประเมินเพียง 2 ฝ่ายเท่านั้น

2. นำแบบประเมินไปดำเนินการประเมินในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง ด้วยการประเมินโดยนักวิจัย 1 คน และผู้ร่วมประเมิน 2 คน/แหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว 4 เส้นทาง (ทางธรรมชาติ 2 เส้นทาง และทางวัฒนธรรม 2 เส้นทาง) ดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างเกณฑ์ในการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว และทำเป็นตารางวิเคราะห์เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยว

2. นำผลการจัดลำดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวมาพิจารณาประกอบการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว

3. ทำการให้คะแนนตามเกณฑ์ลงในแบบฟอร์มการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว

4. ออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม ประเภทละ 2 เส้นทาง พร้อมทั้งกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. จัดทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมประเภทละ 2 เส้นทาง พร้อมระบุกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทาง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว และกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว จากการพิจารณาลักษณะพื้นที่ของอำเภอบางใหญ่ การกระจายของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนที่พักแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า เส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว 4 เส้นทาง (ทางธรรมชาติ 2 เส้นทาง และทางวัฒนธรรม 2 เส้นทาง) ของอำเภอบางใหญ่ควรออกแบบให้เป็นการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน (day-trip) และแบบวนรอบ (roundtrip) โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) กำหนดค่าคะแนนในตารางวิเคราะห์เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละประเด็น
- 2) ผู้วิจัยทำการประเมินและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

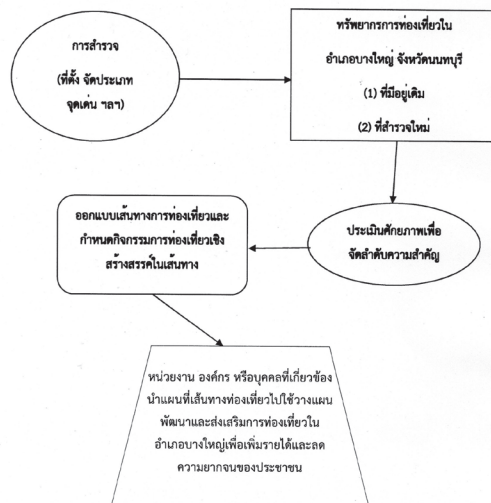
3) จัดลำดับแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมตามคะแนนประเมินที่ได้

4) กำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวลำดับที่ 1 ถึง 4 ของแต่ละประเภทถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของแต่ละเส้นทาง ซึ่งจะถูกจัดวางอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยว โดยให้จัดวางเส้นทางละ 2 แหล่งไม่ซ้ำกัน และ 2 แหล่งหลักดังกล่าวไม่ควรห่างกันตามเส้นทางถนนเกินกว่า 15 กิโลเมตร

5) จากนั้นจัดแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทเพิ่มลงในเส้นทางท่องเที่ยวแต่ละเส้นทางตามเกณฑ์ที่กำหนด

6) จำนวนแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางที่จัดวางควรมีไม่น้อยกว่า 3 แห่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวทำในแต่ละแหล่งว่า ใช้เวลามากน้อยเพียงใด และระยะห่างของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง โดยถ้าห่างกันไม่มาก (ไม่เกิน 5 กิโลเมตร) ก็สามารถเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวเข้าไปในเส้นทางนั้นๆ ได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงการกระจายของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

อนึ่ง ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้ง 47 แห่ง จำแนกเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 15 แห่ง ดังนี้ ในตำบลบางใหญ่ 1 แห่ง คือ แผลให้อาหารปลา 2 จังหวัด ในตำบลบางม่วง 5 แห่ง คือ แสงอารี การ์เด็น ตลาดขายส่งต้นไม้พระเงิน พระเงิน การ์เด็น & Olive Garden Thailand บิ๊ก การ์เด็น และศูนย์พันธุ์ไม้วัดพระเงิน ในตำบลเสาธงหิน 2 แห่ง คือ การ์เด็น เซ็นเตอร์ และบุญยง ตลาดต้นไม้ ในตำบลบางแม่นาง 2 แห่ง คือ สวนพฤกษชาติไม้ดอก-ไม้ประดับ และ Smart Nine Farm ในตำบลบ้านใหม่ 5 แห่ง คือ ป่าจิบฟาร์ม (Pa Jeep Farm) Garden'9 Café สวนปามี 98 สวนชะลอม คาเฟ่ และสวนกล้วยไม้ก้านั้นแวน และเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 32 แห่ง ดังนี้ ในตำบลบางใหญ่ 5 แห่ง คือ วัดเอนกดิษฐาราม วัดท่าบันเทิงธรรม ตลาดน้ำบางคลู้ด ศาลเจ้าพ่อจ้อยบางคลู้ด และสะพานไม้เก่าแห่งความสามัคคี ในตำบลบางม่วง 10 แห่ง คือ วัดพิกุลเงิน วัดคงคา วัดปรางค์หลวง ตลาดสามสายน้ำ บางม่วง วัดอัมพวัน วัดไผ่เหลือง บ้านสุขโขทัยโฮมสเตย์หรือ The Thai House & Thai Cooking Experiences วัดสังวรพิมลไพบูลย์ วัดพระเงิน และศาลเจ้าพ่อบางใหญ่ ในตำบลบางเลน 6 แห่ง คือ วัดสวนแก้ว บ้านสวนบัว (ตลาดน้ำพระราชวังสวนบัว) วัดบางเลนเจริญ วัดสะแก วัดยุคันธรา-วาส และวัดศรีราษฎร์ ในตำบลเสาธงหิน 4 แห่ง คือ เทวาลัยพระพิฆเนศบางใหญ่ วัดราษฎร์ประคองธรรม วัดอินทร์ และวัดเสาธงหิน ในตำบลบางแม่นาง 6 แห่ง คือ วิหารพระแม่กวนอิม วัดบางโค วัดดอนสะแก วัดหลังบาง วัดพระนอน และวัดส้มเกลี้ยง ในตำบลบ้านใหม่ 1 แห่ง คือ วัดต้นเชือก

2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า วัดพิกุลเงินมีค่าคะแนนศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูงที่สุดในอำเภอบางใหญ่ แต่ก็ไม่แตกต่างจากวัดสวนแก้วที่ได้คะแนนรองลงมาเพียงเล็กน้อย อย่างไรก็ตามศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอบางใหญ่ทำได้ดีที่สุดแค่ “ระดับค่อนข้างสูง” โดยมีจำนวน 9 แห่งจาก 47 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 19.15 ส่วนใหญ่ของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่คือ ร้อยละ 44.68 หรือ 21 แห่งมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง รองลงไปอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จำนวน 13 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.66 ของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ และมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 8.51 หรือ 4 แห่งโดยแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำที่สุดคือ สะพานไม้เก่าแห่งความสามัคคี

หากพิจารณาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามตำบล 6 ตำบล พบว่า ตำบลเสาธงหินเป็นตำบลที่แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูงที่สุดในอำเภอบางใหญ่ คือ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวใน 4 ตำบลของอำเภอบางใหญ่ คือ ตำบลบางม่วง ตำบลบางเลน ตำบลบางแม่นาง และตำบลบ้านใหม่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงตำบลเดียวคือ ตำบลบางใหญ่ ที่แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

และหากพิจารณาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวร้อยละ 20.00 ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับค่อนข้างสูง คือ การ์เด็น เซ็นเตอร์ บุญยง ตลาดต้นไม้ และป่าจิบ ฟาร์ม (Pa Jeep Farm) ใน

ขณะที่ร้อยละ 40.00 มีศักยภาพในระดับค่อนข้างต่ำ และต่ำ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ก็มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แต่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวร้อยละ 18.75 ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับค่อนข้างสูง คือ วัดพิบูลเงิน วัดสวนแก้ว เทวาลัยพระพิฆเนศบางใหญ่ วัดราษฎร์ประคองธรรม วัดคงคา และวัดปรางค์หลวง ในขณะที่ร้อยละ 34.38 มีศักยภาพในระดับค่อนข้างต่ำ และต่ำ

3. การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

จากการพิจารณาลักษณะพื้นที่ของอำเภอบางใหญ่ การกระจายของทรัพยากรการท่องเที่ยว และจำนวนที่พักแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว 4 เส้นทาง (ทางธรรมชาติ 2 เส้นทาง และทางวัฒนธรรม 2 เส้นทาง) ของอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีควรออกแบบให้เป็นการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน (day-trip) และแบบวนรอบ (roundtrip) โดยดำเนินการตามวิธีการวิจัยที่กำหนดเพื่อวิเคราะห์และวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และกิจกรรม

การท่องเที่ยวจนได้เส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับพื้นที่และเส้นทาง ดังนี้

เส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

เส้นทางที่ 1 การ์เด็น เซ็นเตอร์ บุญยง ตลาดต้นไม้ สวนปามี 98 และสวนชะลอม คาเฟ่ กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในเส้นทาง คือ กิจกรรมการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมในสวนปามี 98 เช่น เรียนรู้การปลูกอินทผลัม ทุเรียน ฯลฯ (ควรติดต่อล่วงหน้าก่อนเข้าไปทำกิจกรรม) หรือที่สวนชะลอม คาเฟ่ ที่สามารถเรียนรู้การทำเกษตร และสามารถเก็บพืชผักไม้ต่างๆ ในสวนได้ด้วยตัวเอง (คิดเงินตามน้ำหนักและประเภทของพืชผลที่เก็บ และควรติดต่อล่วงหน้าก่อนเข้าไปทำกิจกรรม) (ดูภาพที่ 3 ประกอบ)

เส้นทางที่ 2 ป่าจ๊ีบ ฟาร์ม (Pa Jeep Farm) ตลาดขายส่งต้นไม้พระเงิน และ Garden'9 Café กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในเส้นทาง คือ กิจกรรมการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมในป่าจ๊ีบ ฟาร์ม (Pa Jeep Farm) โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน เช่น การเพาะเลี้ยงกบนา การลงโคลนดำนาปลูกข้าว การดูกรรมวิธี ไก่ฟักไข่ ฯลฯ (ควรติดต่อล่วงหน้าก่อนเข้าไปทำกิจกรรม) (ดูภาพที่ 4 ประกอบ)

ภาพที่ 3 แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เส้นทาง 1

ภาพที่ 4 แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เส้นทางที่ 2

เส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

เส้นทางที่ 1 วัดสวนแก้ว บ้านสวนบัว (ตลาดน้ำพระราชวังสวนบัว) วัดดอนสะแก วัดราษฎร์ประคองธรรม และวัดพระนอน กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในเส้นทาง คือ กิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนบัว เช่น การทำทองพับสมุนไพร การทำน้ำตาลสด (จัดดำเนินการเป็นหมู่คณะ) การล่องเรือคลองอ้อมมนต์และคลองบางใหญ่ ชมกรรมวิธีการนึ่งปลาทุเก้แก่ที่ทำมาแล้วกว่า 80 ปี ฯลฯ (ควรติดต่อล่วงหน้าก่อนเข้าไปทำกิจกรรม) (ดูภาพที่ 5 ประกอบ)

เส้นทางที่ 2 บ้านสุขไพมูลย์โฮมสเตย์หรือ

The Thai House & Thai Cooking Experiences วัดคงคา ตลาดน้ำบางคูวัด ศาลเจ้าพ่อจ้อยบางคูวัด วัดปรังค์หลวง และวัดอัมพวัน กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในเส้นทาง คือ กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารไทยโบราณที่บ้านสุขไพมูลย์โฮมสเตย์ เช่น ขนมเบื้องญวน 2 ตำหรับ ยำวันแสนอัญมณี แกงแดง ก๋วยเตี๋ยวแซ่บ ฯลฯ (ควรติดต่อล่วงหน้าก่อนเข้าไปทำกิจกรรม) (ดูภาพที่ 6 ประกอบ)

ภาพที่ 5 แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เส้นทางที่ 1

ภาพที่ 6 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เส้นทางที่ 2

วิจารณ์

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ ผลลัพธ์หลักที่ได้คือ แผนที่เส้นทางท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเส้นทางท่องเที่ยว 4 เส้นทาง ซึ่งแผนที่เหล่านี้ หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ เช่น การประชาสัมพันธ์เส้นทาง การพัฒนาจุดแวะพักตามแนวเส้นทางท่องเที่ยว ฯลฯ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ และเพิ่มรายได้ในลักษณะของ “ผลทวีคูณ (multiplier effect)” ต่อระบบเศรษฐกิจให้กับประชาชน ชุมชน และสถานประกอบการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามแนวเส้นทางท่องเที่ยวที่แนะนำทั้ง 4 เส้นทาง เช่น แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ใกล้เคียง ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายผลิตภัณฑ์การเกษตรของชุมชน เป็นต้น อันถือได้ว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอีกรูปแบบหนึ่ง และในท้ายที่สุดจะส่งผลให้ช่วยลดความยากจนของประชาชนและชุมชนในอำเภอบางใหญ่ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ควรดำเนินการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น การทำป้ายสื่อความหมายทางธรรมชาติหรือทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงถนนให้สะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ควรนำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบ 1 วัน (day-trip) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอบางใหญ่ให้มากขึ้นอันเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่และกระจายรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น

3. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ควรสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้จากการวิจัยนี้ให้มากขึ้น เช่น การปรับปรุงเส้นทางถนน การประชาสัมพันธ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยว เป็นต้น

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ ควรดำเนินการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเพื่อวางแผนแม่บท (master plan) การพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

2. ควรทำการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว (carrying capacity) ของ

แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพค่อนข้างสูง

3. ควรทำการศึกษาความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสร้างสรรค์

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *เอกสารประกอบการประชุม การปรับปรุงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *รายงานประจำปี 2562 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). *นนทบุรี*. <https://thai.tourismthailand.org/Destinations/Provinces/นนทบุรี/226>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). *สรุปคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ*. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2539). *รายงานฉบับสมบูรณ์จังหวัดอุดรธานี: เส้นทางพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดอุดรธานี*. ขอนแก่นการพิมพ์.
- สกุล จริยาแจ่มสิทธิ์ และ กวิน วงศ์ลีดี. (2555). *การศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียในประเทศไทย: กรณีศึกษาที่อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. (2560). *แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี*. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี.
- Richards, G. (2010). *Creative tourism and cultural events*. https://www.researchgate.net/publication/254783790_Creative_tourism_and_cultural_events
- Swarbrooke, J. (2005). *Sustainable tourism management* (5 ed). Biddles Ltd.
- United Nations. (1960). *Guidelines on integrated planning for sustainable tourism development*. United Nations Publication.